

amelyen a címadó csendéleti elem szinte mellékes, a képnek találóbbr címe lenne „levegő és fény enteriőrben“. Évekig tartó sorozat következik a két csendélet után, közös problémájuk a levegő, fény, könnyűség, csend, domináns színük a rózsaszín s az oldott, szürkés reflexek. Ugyanebben a szellemben készülnek a halk, formákat oldó reflexekkel telt alaktanulmányok. A tájat ezekben az években a házat körülvevő kert szolgáltatja, sztánai képekkel váltogatva.

A halkszavú, szót világitású képek közül egy *Gyümölcsös csendélet* kivételt képez piros szőttés terítőjének erőteljes színfoltjával; ugyanazok az egyszerű motívumok, ugyanazzal a jól kiegyensúlyozott aszimmetriával, változatos reflexekkel — mégis dúsabb és határozottabb a többinél. Ennek hangját folytatja a művész, amikor teljesen visszavonulva, minden energiáját a festésnek szenteli. Így az utóbbi öt év sok képének ritmusában újra érezzük az 1930 körüli művek hangsúlyos konstrukcióját, a hatvanas évek elején készült tájainak nagy levegőjét, fényvel átítatott hangulatát, de az utóbbi visszafogott csendélet- és enteriőr-sorozatot oldottságát is, egyszóval a régiék erejét és a későbbiek érettségét.

Fényben fürdő kertekre tekint a műterem ablaka, gyümölcsösök és madárhangverseny veszik körül a házat. Ez a szépség ismétlődik a festő tajképein, ezer arcával, sokféle hangulatával. A déli teraszról tiszta időben Gyaluig látni be a völgyet, de a hegy lábánál a folyót nem, olyan meredek az oldal. Nehéz feladat a tőlem lefelé siető domboldalt úgy ábrázolni, hogy ne bravúros távlattani feladat legyen, hanem piktúra, azért mégis felismerhető, illetve közérthető legyen. Aurel Ciupe képein nemcsak ennyi van, hanem ezen túl az otthonosságának a poézise. Mindig aszimmetrikusan komponált tájai első pillantásra laza és könnyed felületükkel váltják ki a néző vonzódását. A fény mintha véletlenül terelné figyelmünket egyes elemekre, legyen az fatörzs, bokor, hóbucka vagy nyíló virág; csak ha megpróbálunk beleilleszkedni a tájba, beleképzelni magunkat, akkor értjük meg, hogy a véletlen látszat csupán szerkezeten nyugszik, összefüggő, az adott valóságos elemekből összerakott kis világ. Ez viszont, mint egy karakteres arckép, félreérthetetlenül erdélyi, sőt kolozsvári világ. A művész négy várost mondhat otthonának: szülőhelyét, Lugost és szomszédságában Temesvárt, majd Marosvásárhelyt, amelynek közel egy évtizeden át igazgatta a képtárát, de legfőképpen Kolozsvárt, nemcsak lakhelye szerint, hanem mint legfontosabb tevékenységének színterét. Hozzá nőtt, hozzá tartozik, le sem tagadhatná már, mert vallomást tett róla képein.

E. Szabó Ilona

## Madridi küldetés

Mielőtt ez az év véget ér, és összeszámoljuk a halottakat és az élőket, az elvégzett és az elhalasztott feladatokat, s rendet próbálunk teremteni kötelesség és gyalázat és dicsőség és megalkuvás tanulságai között, mert gyakran összekeverednek bennünk és körülöttünk, egymás képét öltik fel, hiszen nyugalmat szeretnénk mindannyian, akik ezen a bolygón élünk, nyugalmat és tiszta lelkiismeretet, mind a kettőt lehetőleg, de ha nem lehet sehogyan sem, bár az egyiket — de melyiket —, nos, választani kell, minden év végén és minden év elején, és minden reggel és minden este, minden évszakban, minden világrészben. Egy ilyen döntés történetét mondanám el, azoknak, akik nem megnyugodni akarnak mindenáron, hanem a tiszta lelkiismeret árát, az örök nyugtalanságot hajlandók vállalni, mindennap.

Hét híres ember hét órát töltött Madridban 1975. szeptember 22-én. Hét órát mindössze, aztán kiutasították őket, és rendőrökcsin szállították a repülőtérre. Erről a „nagy utazásról“ meglehetősen sokat irtak annak idején a világsajtóban. Azért, mert azt a hét embert így hívják: Yves Montand, Michel Foucault, Claude Mauriac, Costa-Gavras, Régis Debray, R. P. Laudouze és Jean Lacouture. S mert azt az ötöt, akiknek üzenetét vitték Párizsból Madridba, nagyon közelről nagyon messzire, a legnagyobbak között tiszteli nemzetük és a világ: André Malraux, Pierre Mendès-France, Louis Aragon, Jean-Paul Sartre, François Jacob. De legfőképp, mert akikért ez az öt félretett minden személyes és elvi ellentétet, hogy személyiségük súlyát és életük — közös — alapvető világgá üzenje, nem először és nem utoljára, nem mindig eredményesen, de sohasem feleslegesen, és akikért

az a hét üzenethordozó útnak indult — nos, a tizenegy halálraitélt spanyol-országi hazafi közül ötöt azóta kivégeztek.

Siker? Kudarcc? Hat élet megmentése — siker. Öt élet megmenthetetlensége — kudarc. De lehet-e összeadni és kivonni, és felmutatni az eredményt — ha innen nézem, kudarc, ha meg onnan, siker —, amikor elvek értéke és emberéletek értéke nem mérhető, tehát össze sem vethető tételek?

Az elv érvényesült. Öt ember meghalt. Hat ember megmenekült, egyelőre. Eredményes volt-e Sartre-ék kiáltványa? Eredménytelen volt Yves Montand-ék útja? Ha mind a tizenegyet — asszonyt, férfit — kivégzik, ha mind a tizenegyét életben hagyják — könnyebb lenne válaszolni. Ne szaporítsuk tehát a világ amúgy is csüszgészően sok megválaszolhatatlan kérdését. Próbáljunk úgy kérdezni, hogy felelni lehessen. Vagyis próbáljunk úgy élni, hogy a lehetséges kérdésekre mindig legyen egyetlen lehetséges válaszunk. Tehát:

Fontos-e tudni, hogy nincs eredménytelen cselekvés, hogy a cselekvés maga — eredmény? — Igen.

— Elvárjuk-e a világtól, az emberektől, másoktól, hogy törődjenek velünk, foglalkoztassa őket a mi sorsunk? — Igen.

— Vannak-e olyan pillanatok, amikor úgy érezzük, hogy nem tartozik ránk X élete, Y becsülete, nem érünk rá, nem vagyunk kötelesek foglalkozni vele? — Igen.

— Erdemes-e hinni, hogy mindig érdemes cselekedni? — Igen.

Ha van tanulsága a madridi küldetésnek, ha van értelme, hát ez az: hogy KÉRDEZZÜNK és VÁLASZOLJUNK, és DÖNTSÜNK és CSELEKEDJÜNK. Mások halálán túl is, a magunk utolsó órájáig.

Szilágyi Júlia



Mátyás József: Zene